

OMISTAJAOHJAUKSEN PERIAATTEET

Omistajaohjauksen periaatelinjausten tarkoituksena on myötävaikuttaa tytär- ja osakkuusyhteisöjen ja yhteistoimintaorganisaatioiden hallintoon ja toimintaan.

1. Omistajapolitiikka

Omistajapolitiikka tarkoittaa linjausta siitä, millaista omaisuutta kunta hankkii ja missä tehtävissä ja hankkeissa kunta on mukana omistajana ja sijoittajana.

Omistajapolitiikka määrittelee myös omistamisen tarkoituksen ja tavoitteet.

Konserniyhtiöillä on aina jokin kunnan toimintaan liittyvä strateginen tavoite, ja se toteuttaa kunnan kokonaisedun mukaisesti tuloksellisesti näitä omistajan tavoitteita.

Omistajapolitiikkaa määriteltäessä on otettava huomioon kuntalain säännökset kilpailuneutraliteetista. Kuntalain 126 §:n perusteella kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen tulee pääsääntöisesti antaa tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöttämisvelvollisuus)

2. Omistajaohjaus

- Omistajaohjaus
 - Toimenpiteet, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön tai muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.
 - Huolehtii siitä, että kunnan omistaman yhteisön toiminnassa ja hallinnossa otetaan huomioon kunnan toiminnalle asetetut tavoitteet
- Omistajaohjauksen tavoitteena on:
 - Siirtyä passiivisesta omistajaohjauksesta aktiiviseen, ennakoivaan rooliin
 - Toteuttaa kunnan kokonaisetua, strategisia tavoitteita
 - Ottaa ohjauksen eri instrumentit käyttöön
- Omistajaohjauksesta vastaava taho
 - Kunnanhallitus vastaa kunnan toimintojen yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta (Kuntal39§); toimivallan siirto mahdollinen (konsernijaosto)
- Omistajaohjauksen merkitys
 - Strateginen merkitys: miten omistus ja kumppanuudet edistävät kunnan strategisia tavoitteita mm. kuntalaisten hyvinvoinnin ja kunnan elinvoiman kasvua.
 - Omistajaohjauksen painoarvo on kasvanut, koska kunnan tehtäviä hoidetaan laajasti organisaation ulkopuolella.
 - Kriisikuntakriteerit ulottuvat konsernin lukuihin: taloudellinen merkitys

3. Omistamisen tarkoitus

Yhtiön tai yhteisön olemassaolon tarkoitus jaotellaan kolmeen luokkaan:

1. Edistää lakisääteisten velvoitteiden toteuttamista

Lakisääteistä toimintaa varten voidaan perustaa liikelaitos, osakeyhtiö tai kuntayhtymä. Lakisääteinen toiminta voi olla myös yhteistoimintaan velvoittava. Lakisääteisten toiminnan osalta omistajan tavoitteet tulevat pääosin lainsäädännöstä. Toiminnan organisointi arvioidaan sen pohjalta, mitä lainsäädäntö edellyttää ja mikä on toiminnan tarkoituksenmukaisin toteuttamistapa.

Lakisääteinen/yhteistoimintavelvoite	Lakisääteinen/vapaasti organisoitavissa
1. Päijät-Hämeen liitto 2. Yhteistoimintasopimus maaseutuhallinnon tehtävien järjestämisestä: Asikkalan kunta 3. Lahden seudun joukkoliikenne	1. Salpakierto Oy 2. Työterveys Wellamo 3. Provincia Oy

2. Edistää strategisten tavoitteiden toteuttamista

Kunta edistää kuntalaisten hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa. Näiden tavoitteiden edistämiseksi kunta voi organisoida toimintaansa ja ryhtyä edistämään strategisia tavoitteita erilaisin organisointimuodoin ottaen kuitenkin huomioon kuntalaissa määritellyt itsehallinnon rajoitteet.

Yhtiö/yhteisö	Tavoite/huomioid
Hollolan Asuntotalot Oy 100 %	Vuokra-asuntotarjonta: elinvoiman kasvattaminen/väestönkasvu, kuntalaisten hyvinvointi/vuokra-asuntotarjonta
Hollolan Tilapalvelu Oy 100 %	Kunnan omaisuuden ammatillinen hoito ja kehittäminen, korjausvelan pienentäminen, tilatehokkuuden edistäminen
1. LAB-Ammattikorkeakoulu 2. Koulutuskeskus Salpaus-kuntayhtymä 3. Hollola-Lahti vesilaitoskuntayhtymä 4. Lahti Aqua Oy, konsessiosopimus 5. Päijät-Hämeen maakunnallinen matkailuyhtiö Lahti Region Oy 6. Lahden kaupunkiseudun elinkeinoyhtiö Ladec Oy 7. Lahden kaupunki: Wellamo-Opisto	1-2, 5-6: Alueen elinvoiman ja vetovoiman ylläpitäminen, työllisyys 3-4: vesihuollon turvaaminen 7: osallisuus, hyvinvoinnin edistäminen 1-3: Eivät vaadi kunnan budjettirahoitusta

3. Edistää muiden tavoitteiden toteuttamista

Kunnalla voi olla myös muita kuin lakisääteisiä ja strategisia tavoitteita, joiden toteuttamiseksi toimintaa organisoidaan erilaisten omistusmuotojen kautta. Usein tämä toiminta on joko lähtökohtaisesti määräaikaista tai sen tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan säännöllisesti.

Yhtiö	Rajoite
Asunto Oy Tervasmiiu, omistus 88,08 %	Myynti edellyttää koko osakekannan omistusta
Kymenlaakson Sähkö Oy	Osakassopimus sitoo yksittäisten kuntien osakkeiden myyntiä, osingonjaolla on taloudellinen merkitys.

4. Omistajaohjauksen toteuttaminen

4.1 Omistajan tahtotilan ilmaiseminen

Hollolan kunnan omistamissa yhtiöissä omistamisella edistetään lähtökohtaisesti kuntalain 1 §:n mukaisia tavoitteita: kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Tämä on myös kuntastrategian arvojen mukaista.

Tämä tarkoittaa, että omistaja haluaa toiminnassa kiinnitettävän huomiota:

1. Palvelun laatuun ja vaikuttavuuteen
 - Palvelu vastaa kuntalaisten/asiakkaiden tarpeisiin sekä määrällisesti että laadullisesti ja palvelua ja sen vaikuttavuutta kehitetään koko ajan
2. Toiminnan taloudellisuuteen
 - Kustannustehokkuus
 - Riskienhallinta
3. Ekologisiin ratkaisuihin
 - toimitaan luonnon kantokyvyn rajoissa
4. Sosiaaliseen kestävyteen
 - turvallisuus
 - oikeudenmukaisuus
 - osallisuus
5. Uudelleenarviointi toimintaympäristön muuttuessa
 - Riskien ennakointi/välttäminen
 - Omistuksen tarkoituksenmukaisuuden arviointi
 - Toiminnassa edellytetyt muutokset/odotusten ja vaatimusten muutokset

Tytäryhtiöiden tavoitteet kunnanhallitus ja –valtuusto määrittelee vuosittain osana talousarviokäsittelyä.

4.2 Omistajaohjauksen toimivalta

Omistajaohjauksen toimivalta ja valvontavastuu on määritelty hallintosäännössä, jonka valtuusto hyväksyy. Mikäli säännössä ei ole kirjausta, voidaan toimivallan katsoa olevan kunnanhallituksella yhteensovittamisesta vastaavana toimielimenä riippumatta siitä, millä tavoin toiminta on toteutettu tai organisoitu.

Kuntakonsernin ulkopuolella ohjaus perustuu lähtökohtaisesti omistajaohjauksen keinoihin sekä sopimusvalvontaan.

4.3 Omistajaohjauksen keinot

Kunta ei suoraan voi vaikuttaa yhtiön päätöksentekoon (yhteisön oman toimielimen yksittäiseen päätökseen) vaan toteutus tapahtuu seuraavin keinoin:

- Yhtiöjärjestyksen hyväksyminen ja muutokset
- Hallintotavan määrittely
- Hallituksen jäsenet, nimeäminen
- Yhtiökokousedustajien nimeäminen ja ohjeistus
- Tytäryhtiöt: konserniohje

4.4 Yhtiökokousedustajien nimeäminen

Yhtiö/yhtymäkokouspaikkoja ei jaeta sitovasti puolueille ennakoon eikä nimetä edustajia yhtiö/yhtymäkokouspaikoille pysyvällä mandaatilla, koska pysyvä nimeäminen (valtuustokaudeksi) on vastoin omistajaohjauksen periaatteita.

Kunnan edunvalvonnan näkökulmasta keskeisiin yhtiö/yhtymäkokouksiin pitää voida vaikuttaa/ottaa kantaa käsiteltäviin asioihin kunnan kokonaisedun ja valtuuston linjausten ja tavoiteasetannan näkökulmasta.

Ryhmä 1 Keskeisimmät yhtiö/yhtymäkokoukset

Kunnanhallitus valitsee ja ohjeistaa seuraavien yhteisöjen yhtiö-/yhtymäkokousedustajat:

- Hollolan Asuntotalot Oy
- Hollolan Tilapalvelu Oy
- Lahti Region Oy
- Ladec Oy
- Provincia Oy
- Salpakierto Oy
- Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä
- Hollola-Lahti vesihuoltokuntayhtymä
- (Työterveys Wellamo Oy)
- Kymenlaakson Sähkö Oy

Mikäli yhtiö/yhtymäkokoukseen ei liity poikkeavia asioita ja kokouskutsun käsittely kunnanhallituksessa ei aikataulullisesti onnistu, kunnanjohtaja nimeää ja ohjeistaa yhtiökokousedustajan (edelliseen yhtiökokoukseen hallituksen nimeämä edustaja tai kunnan johtoryhmän jäsen).

Em. yhtiöiden kunnalle kuuluville hallituspaikoille nimetään ehdokasasettelu valtuustokauden alussa, jolloin esitettävät henkilöt ovat tiedossa silloinkin, kun kunnanhallitus ei asialistaa käsittele

Ryhmä 2 muut yhtiökokoukset

Kunnanjohtaja valitsee ja ohjeistaa muut kuin edellä mainitut yhtiökokousedustajat, joissa kunta on pienosakkaana ja joiden toiminnan vaikutukset kunnan palvelutuotantoon on vähäinen.

Mikäli yhtiön taloudellinen asema tai siihen liittyvät riskit kuitenkin edellyttävät laajempaa käsittelyä, kunnanjohtajalla on oikeus tuoda asia kunnanhallituksen käsiteltäväksi ja linjattavaksi edustajan nimeämisen ja toimintaohjeiden antamisen osalta.

4.5 Yhtiökokousedustajille annettavat toimintaohjeet

Yhtiö/yhtymäkokoukseen nimeämisen yhteydessä edustajalle annetaan samalla toimintaohjeet käsiteltävien asioiden osalta.

Yhtiökokousedustaja voi olla myös kunnan viranhaltija (joka toimii virkavastuulla/annetut ohjeet huomioon ottaen).

Yhtiökokousedustajan tulee noudattaa annettua ohjeistusta

- Mikäli toimintaohjeista ei noudateta, yhtiökokousedustaja vaihdetaan seuraavan kokouksen osalta. Viranhaltijan osalta noudatetaan työnjohdollisia toimenpiteitä.

Toimintaohjeet perustuvat:

- Lain ja hyvän hallinnon noudattamisen periaatteisiin
- Kunnan keskeisiin, linjaaviin asiakirjoihin kuten kuntastrategiaan, talousarvioon tai erillisiin ohjelmiin tai niistä sovellettuihin yleistavoitteisiin
- Kunnan edunvalvontaan

Mikäli yhtiö/yhtymäkokouksessa nousee esille asioita, joihin ennalta ei ole otettu kantaa

- Edustaja toimii oman harkintansa mukaan tai pidättäytyy ottamasta asiaan kantaa

Sitovaa ohjeistusta ei voida antaa yhtiön hallituksen jäsenelle, jolle kuuluu osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaiset tehtävät

4.6 Hallituspaikkojen jakaminen

Yhtiöiden hallituspaikat ovat omistajaohjauksen kannalta käytännössä merkittävän yksittäinen toimenpide, sillä hallitus on keskeisin omistajan yhtiölle asettamien tavoitteiden toteuttaja

Hallituspaikkojen jako

- Kunnan ehdokkaat yhtiön hallituspaikoille käsitellään ohjeellisesti kokonaisuutena vaalien jälkeen vaalikaudeksi
- Valinnoissa tulee noudattaa ao. yhtiöjärjestyksen kirjauksia. Hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus sekä tasa-arvovaatimus.

4.7 Yhteistyö omistajaohjauksessa

Omistajaohjaus yhteisesti omistetuissa yhtiöissä edellyttää vähemmistöosakkaalta yhteistyötä muiden omistajien kanssa.

Kuntaomisteisten yhteisöjen omistajayhteistyötä on ryhdytty tiivistämään syksyllä 2022. Osakaskokouksissa on valmisteltu Lahden kaupungin luonnoksen pohjalta Provincia Oy:n, Salpakierto Oy:n ja Ladec Oy:n osalta omistajastrategia. Yhteisen tahtotilan pohjalta on muodostettu kirjalliset yhtiöiden toimintaa linjaavat omistajastrategiat, jotka osakkaat ovat käsitelleet omissa hallintoelimissään. Samalla on päätetty tiivistää omistajayhteistyötä.

Tavoitteena on, että omistajat kokoontuisivat vuosittain osakaskokoukseen, jossa tarkastellaan omistajastrategiaa ja omistajien yhtiölle asettamia tavoitteita sekä tuodaan omistajien linjauksia tiedoksi yhtiön johdolle. Yhtiöiden tulisi myös raportoida omistajille säännöllisesti toiminnan tuloksista, kuten yhtiön taloudesta, toiminnallisesta tehokkuudesta ja asiakastyytyvyydestä.

4.8 Etuosto-oikeuden käyttäminen

Yhtiön osakkeiden omistajilla on tietyissä tilanteissa tietyin edellytyksin mahdollisuus käyttää etuosto-oikeutta yhtiön osakkeiden osalta.

Etusto-oikeuden käyttämisestä (osakkeen ostamisesta) päätöksen tekee hallintosäännön mukaisesti kunnanhallitus. Osakkeiden etuosto-oikeuden käyttämättä jättämisen osalta päätöksen tekee kunnanjohtaja. Päätös etuosto-oikeuden käyttämättä jättämisestä tuodaan kunnanhallitukselle tiedoksi.

4.9 Katsaukset

Omistajaohjauksen toteuttaminen edellyttää riittävää ymmärrystä yhtiön toimintatavoitteista ja strategiasta sekä ajankohtaistietoa yhtiön toiminnasta. Tähän liittyen kunnanhallitukselle/valtuustolle järjestetään vuosittain katsaukset seuraavien yhtiöiden toimintaan:

- Hollolan Asuntotalot Oy
- Hollolan Tilapalvelu Oy
- Lahti Region Oy
- Ladec Oy
- Provincia Oy
- Koulutuskeskus Salpaus Oy
- Salpakierto Oy

Katsaukset antaa toimitusjohtaja tai yhtiön johtoryhmän jäsen.

Tytäryhtiöiden osalta paikalle pyydetään aina myös hallituksen puheenjohtaja ja muiden yhtiöiden osalta kunnan nimeämä hallitusedustaja.

4.10 Omistajaohjaus yhteisöissä/järjestöissä/yhdistyksissä

Kunta on mukana useiden eri yhteisöjen toiminnassa, joihin kuntaa pyydetään nimeämään edustajansa.

Edustajan nimeämisestä vastaa se toimielin, jonka toimialaa lähimpänä yhteisön/järjestön/yhdistyksen toiminta on.

Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta nimeää mm. sivistys-, kulttuuri- ja kotiseutuyhdistykseen/järjestöön/yhteisöön edustajat.

Elinvoimavaliokunta nimeää mm. elinkeino-, ympäristö-, vesistö- ja tieasioita käsitteleviin yhdistyksiin/järjestöihin/yhteisöihin edustajat.

Kunnanhallitus nimeää edustaja mm. yleiseen turvallisuuteen ja edunvalvontaan liittyviin yhdistyksiin/järjestöihin/yhteisöihin edustajat.

Nimetyt edustajat tehtävänä on edustaa kuntaa edistäen kunnan määrittelemiä yleisiä toimintaperiaatteita ja tavoitteita. Nimetyt edustajat tehtävänä ja velvollisuutena on pyytää konsernijohdon ennakkokanta seuraavissa tilanteissa:

- Tilinpäätös tai talousarvio on alijäämäinen tai talouden tasapainoon tai toimintaan kohdistuu riskejä, joilla voi olla suoria tai välillisiä vaikutuksia kunnan toimintoihin
- Yhteisön tilintarkastuksessa ilmenee hyvän hallintotavan vastaisia seikkoja tai muita mahdollisia vastuuvapauteen liittyviä ongelmia.

Toimielimen valitsemalle edustajalle tulee ohjeista valinnan yhteydessä näillä ohjeilla.